

ГРЕБЕНЮК Д. О.,
асистент кафедри міжнародного
та європейського права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 341

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.3>

ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТЕНДЕНЦІЇ

Дана наукова праця направлена на проведення аналізу інтеграційних процесів, які проходять в Європейському Союзі. Світ дійшов до того, що з'явилась необхідність створення нових концепцій та стратегій розвитку, як в економічному, політичному та соціальному аспекті. Нещодавно ще ефективні постулати та принципи європейського співтовариства допомагали подолати кризові ситуації, але під тиском глобальних змін створюються підстави вважати, що деякі створені механізми вже не створюють необхідного ефекту.

В статті досліджується такий агрегат, як Європейський Союз, який проводить розширення об'єднання задля подолання кризових ситуацій. Враховуючи історичний аспект ідея об'єднання Європейських країн отримала таку можливість після Другої Світової Війни, яка підкріплювалась в необхідності миру на континенті та відновленню економічного розвитку. В цей період геополітика включала два центра прийняття глобальних рішень, сформована біполярна система усувала європейські країни від ринку та позбавляла політичної ваги. З метою поглиблення економічної інтеграції шість європейських країн створили «Європейське Економічне Співтовариство» та «Європейське Співтовариство з атомної енергії». Головна мета «Європейського Економічного Співтовариства» це забезпечення вільного пересування товарів, послуг та капіталу. «Європейське Співтовариство з атомної енергії» було направлено на забезпечення об'єднанню мирних ядерних ресурсів країн-членів.

Особлива увага приділяється інтеграційному досвіду Польщі, досліджується нормативна правова база, яка сприяла співпраці між Європейським Союзом та Польщею, визначаються вектори розвитку, враховуються досягнення країни після вступу, розкриваються риси Європейського Союзу та відмінність від інших об'єднань.

Аналізується перспектива співпраці та подальша інтеграція з Європейським Союзом, визначаються етапи розширення та головні завдання і майбутня перспектива спільноти, та роль провідних інститутів союзу під час інтеграції.

В статті згадується вихід зі складу союзу на прикладі Великобританії, передумови рішення та наслідки.

Ключові слова: *Європейський Союз, Інститут, Європейський Парламент, Комісія, Інтеграція.*

Hrebeniuk D. O. Integration into the European Union in the era of global changes: a legal analysis of the development of the trend

This scientific work is aimed at conducting an analysis of the integration processes taking place in the European Union. The world has reached the point where there is a need to create new concepts and strategies for development, both in the economic, political and social aspects. Recently, the still effective postulates and principles

of the European community helped to overcome crisis situations, but under the pressure of global changes, there are reasons to believe that some established mechanisms no longer create the necessary effect.

The article examines such an aggregate as the European Union, which is expanding its association in order to overcome crisis situations. Taking into account the historical aspect, the idea of unifying European countries got such an opportunity after the Second World War, which was reinforced by the need for peace on the continent and the restoration of economic development. During this period, geopolitics included two centers of global decision-making, the formed bipolar system removed European countries from the market and deprived them of political weight. In order to deepen economic integration, six European countries created the "European Economic Community" and the "European Atomic Energy Community". The main goal of the "European Economic Community" is to ensure the free movement of goods, services and capital. "European Atomic Energy Community" was directed to ensure the pooling of peaceful nuclear resources of the member countries.

Special attention is paid to the integration experience of Poland, the regulatory legal framework that contributed to the cooperation between the European Union and Poland is studied, development vectors are determined, the country's achievements after accession are taken into account, the features of the European Union and the difference from other associations are revealed.

The perspective of cooperation and further integration with the European Union is analyzed, the stages of expansion and the main tasks and the future perspective of the community are determined, and the role of the leading institutions of the Union during integration.

The article mentions the exit from the union on the example of Great Britain, the prerequisites of the decision and the consequences.

Key words: *European Union, Institute, European Parliament, Commission, Integration.*

Постановка завдання. Еволюціонування європейських співтовариств проходило шляхом інституційною трансформацією і привело до створення потужного агрегату держав, де поступово зростала передача повноважень на наднаціональний рівень. Варто зазначити, що на початку створення співтовариства країн – членів було тільки шість і далі було необхідно налагоджувати економічний та політичний розвиток на континенті, не мало важну роль відігравала і введення спільної безпеки. С часом співтовариство зіткнулось з дефіцитом демократії в самій інституційній системі і в даному випадку чітко ми бачимо посилення повноважень провідних інститутів Європейського Союзу і розширення самого об'єднання.

Результати дослідження. Об'єднання європейських країн стало чимось унікальним, яке не має аналогів та має достатньо довгу історію, яка супроводжується кризовими ситуаціями та фундаментальними змінами, як в економічному, так і в правовому полі в чому і полягає престиж цього утворення. При ствердженні даної тези не можливо не згадати відомого політичного діяча Жозе Мануел Дурау Баррозу, який стверджував, що: «Ми не є Сполученими Штатами Європи – ми є унікальні в історії людства». В даному випадку складається враження, що Європейський Союз еволюціонував в важливого гравця не тільки на європейському континенті, а і у всьому світі, союз ефективно створює механізми та важелі впливу на інші держави, чим само покращує, а й іноді погіршує становище. Багато країн вже інтегрувалось у політико-правовий простір союзу, вони вдало розвиваються та поліпшують рівень життя своїх громадян, безумовно об'єднання європейських стало великим досягненням людства і як наслідок достатня кількість країн поставили собі мету приєднатись до європейської родини [1, с. 136].

Варто врахувати ті риси чим відрізняється Європейський Союз від інших об'єднань держав. По-перше це власна система інститутів, які мають право приймати обов'язкові нормативно-правові акти, а також характерною складовою інститутів є самостійне здійснення своїх повноважень, бо країни – члени частково віддають свій суверенітет для посилення ролі інститутів. По-друге це власна правова система, установчі акти, а також нормативно-правові акти, які приймаються інститутами Європейського Союзу, ці акти є джерелом права. По-третє це власний бюджет. Варто визначити специфіку бюджетної системи Європейського Союзу, а саме наповнення бюджету відбувається не за рахунок внесків країн – членів, а за рахунок податків від імпорту, а також частиною коштів від податку на додану вартість. Всі платники податку на додану вартість країн-членів Європейського Союзу об'єднанні в єдиний електронний реєстр. Наступний фактор, це власна валютна система, наприкінці минулого століття було введено в обіг єдину європейську валюту, а саме євро.

З часом напрям та цілі Європейського Союзу теж змінювались, раніше спільнота ставила завдання співробітництва і виражалася в координації загальних сил для подолання ряду питань, але зараз союз став схожий на наддержаву і безумовно зараз Європейський Союз ставить інші собі завдання, які впливають на геополітику, але на даний час союз продовжує реалізовувати цілі, які ще раніше були розпочаті. Прикладом цієї думки є проведення збалансованою та довгостроковою політики в соціальній та економічній галузі. Проведення спільної зовнішньої політики і політики в галузі безпеки, яка частково створює систему спільної оборони, закріплює Європейський Союз, як актора глобальних змін. Помітно важливу роль відіграє збереження та розвиток *acquis communautaire*.

Результат діяльності Європейського Союзу охоплює різні напрями, такі як соціально-економічний, політичний та правоохоронний. До соціально-економічного відноситься побудова єдиного ринку, введення єдиної валюти та створення ефективної нормативно-правової бази, яка охоплює такі галузі, як банківську, митницю, аграрну та інші. Політичний напрям підтверджується ефективним функціонуванням органів влади Європейського Союзу, де деякі обираються безпосередньо громадянами країн – членів спільноти. Правоохоронний напрям заходить своє відображення в прийнятих документах, до прикладу може бути Хартія основних прав Європейського Союзу, також характерним є створення Європейського поліцейського відомства і також схожа структура, яка призначена для координації національних органів прокуратури. Суттєвим є факт закріплення в законодавчій системі Європейського Союзу ознак і стандартів кримінальної відповідальності по відношенню до певних злочинів.

Розширення Європейського Союзу це одне із важливих напрямів політики об'єднання. За всю історію існування Європейського Союзу проходило 7 етапів розширення, на початку створення союзу кількість країн – членів була шість, максимальна кількість доходила до двадцяти восьми, але після застосування статті 50 Договору про Європейський Союз кількість учасників зменшилась до двадцяти семи [2]. Вихід Великобританії зі складу союзу суттєво вплинув на стабільність спільноти, але це був свідомий вибір громадян Великобританії, який був підкріплений національним референдумом, варто зазначити, що це був перший вихід країни зі складу Європейського Союзу за всю його історію. Зараз дев'ять країн прагнуть бути в Європейському Союзі, серед них Боснія Та Герцеговина і Грузія, ці дві країни потенційні кандидати, які подали заявку на членство, інші сім країн стали офіційними кандидатами, серед них Північна Македонія, Албанія, Сербія, Туреччина, Чорногорія, Молдова та Україна. В даній науковій праці також необхідно проаналізувати і дослідити досвід інтеграції в Європейський Союз країн, які не так давно стали частиною європейської родини. Суттєвим є досвід Польщі, цей результат безумно треба враховувати потенційним кандидатам на вступ особливо країни, які територіально близько знаходяться, а саме Молдова та Україна.

Дипломатичні відносини між Польщею та Європейським Союзом розпочались ще в 1988 році, з того часу політичні еліти країни активно працювали, щодо майбутнього членства з союзом, в той самий час було створено представництво Польщі в спільноті. Головним завданням зовнішньої політики була визначена підготовка до вступу країни в союз, першим

кроком було підписання угоди про торгівлю та економічне співробітництво, характерним до цієї угоди стала відміна певних економічних обмежень між Польщею та спільнотою. Далі була підписана Угода об асоціації між Польщею та Європейською Спільнотою, дана угода акцентувала увагу на факторах, які стосувалися функціонування країни в союзі та співробітництва з іншими країнами союзу. Варто зазначити, що в цей період Європейська Рада прийняла «Копенгагенські критерії» щодо вступу в Європейський Союз. Критерії вимагають від країни дотримання демократичних принципів, принципи свободи та поваги до прав людини, а також принцип правової держави. Важлива частина приділяється ринковій економіці та повинні визнаватися загальні правила та стандарти Європейського Союзу, враховуючи економічна та політичні цілі союзу. У ході реалізації заходів, була розроблена програма, яка була направлена на інтеграцію. Ці заходи сприяли гармонізації нормативно – правової бази та економічної системи Польщі до норм Європейського Союзу. Під час підготовки до вступу Європейська Комісія надає оцінку ефективності проведених заходів. Увага інституту союзу була сконцентрована на підвищенні адміністративного потенціалу з метою впровадження і дотримання законодавства Європейського Союзу. Вже в 2004 році Польща офіційно стала членом Європейського Союзу і одразу стала лідером економічного зростання. Валовий внутрішній продукт зріс більше ніж у два рази, реформи направлені на досягнення стандартів союзу привели до модернізації країни. Перевагою реформування стало збільшення робочих місць, характерно, що працевлаштовані представники всіх соціальних груп. Економічний зріст значно покращив рівень життя громадян Польщі, бо кількість людей з низьким рівнем прибутку суттєво зменшилася. Польща стала одним із лідерів експорту в ключових галузях промисловості, а саме автомобільна, побутова техніка та електронний сектор. Лібералізація послуг повітряного транспорту сприяла потужному розвитку цієї індустрії. В цьому всьому не малу важну роль відіграли кошти Європейського Союзу, вони були направлені на модернізацію країни і це спричинило інвестиційне зростання. За весь час членства Польщі в Європейському Союзі було реалізовано більше ніж 160 тисяч проектів, побудовано 1.5 тисяч кілометрів доріг, 62 тисячі проектів впроваджено з новими технологіями. Ці всі досягнення суттєво впливають на уряди і на самих громадян країн у яких головна мета інтеграція в Європейський Союз. З моменту підписання «Угоди про асоціацію» нашої країни з Європейським Союзом достатньо сильно змінилась структура зовнішньої торгівлі, союз став найбільшим торговельним партнером нашої країни. Вступ нашої країни в Європейський Союз продовжить реформування країни і допоможе вийти на якісно інший рівень бо кінцевий результат, це вихід на один рівень з провідними країнами Європи. Результат цих дій приведе до загальних переваг Європейського Союзу, а саме, стабільність, колективна безпека, підвищення соціального захисту, доступ до ринку та ефективний захист прав людини.

Європейський Союз створює сприятливі умови для розвитку, мотивує країни, які знаходяться поза цього об'єднання і саме головне не створює штучні умови, якщо країна вирішить вийти зі складу. Використання Великобританією ст. 50 Договору про Європейський Союз супроводжувалось євроскептичними настроями, які ґрунтувались на безпрецедентному явищі цього процесу, але, якщо громадяни цієї країни не бажають ділитись своїм суверенітетом та цінують свої традиції і цінності - вони мають право йти своїм шляхом, навіть, якщо вони разом вдало провели інституційні зміни, це була лише наступна сходинка в процесі еволюції один одного [2].

За сімдесяти річну історію існування Європейського Союзу Великобританія стала першою країною, яка офіційно вийшла зі складу союзу. Як ми з'ясували підставою для прийняття рішення, щодо виходу став референдум 2016 року вже через пів року після голосування уряд Великобританії ініціював процедуру виходу. Спочатку планувалось, що Великобританія вийде з Європейського Союзу вже через два роки з моменту ініціювання виходу але весь цей час проходили жорсткі суперечки в Європейському Парламенті, в парламенті Великобританії та в уряди країни і як результат вихід стався через чотири роки. Перехідний етап був обґрунтовано затриманий, бо вихід економічно сильної країни з союзу – це удар в першу чергу по економіці [1, с. 139].

Підсумовуючи дане дослідження ми з'ясували, що процес розвитку і перетворення європейських співтовариств в сучасний Європейський Союз проходило шляхом одночасної структурної еволюції та інституційної трансформації в сильніший союз з передачею більшої частини повноважень управління на наднаціональний рівень та збільшення кількості країн – членів союзу. Фундаментальні зміни, які супроводжувались кризовими ситуаціями, створили унікальне об'єднання, яке безумно стало актором глобальних змін. Союз, який не має аналогу в світі, надає потужні можливості для ефективного розвитку країн – членів, а також створює певні умови для ефективної співпраці з країнами, які ставлять головним пріоритетом – вступ в Європейський Союз. Враховуючи досвід країн, які не так давно стали частиною європейської родини ми з'ясували переваги членства в союзі і підтвердили необхідність обраного вектору розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гребенюк Д. О. Політико правова роль Європейського Парламенту в процесі застосування ст. 50 Договору про Європейський Союз : колективна монографія. Харків, 2022. 135–142 с.
2. Договір про Європейський Союз 1992 р. Офіційний веб – сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.

